

Az Európa Tanács chartája a demokratikus állampolgárságra nevelésről és emberi jogi nevelésről

Az Európa Tanács chartája a demokratikus állampolgárságra nevelésről és emberi jogi nevelésről

Elfogadták a Miniszteri Bizottság CM/Rec(2010)7.
számú ajánlásának keretében

Bevezetés

Az oktatás kiemelkedő szerepet játszik az Európa Tanács alapvető értékeinek elterjesztésében: a demokrácia, az emberi jogok és a törvényesség, valamint az emberi jogok sérelmének megelőzése területén. Az oktatás egyre inkább védőpajzsként szolgál az erőszak, a rasszizmus, a szélsőségek, az idegengyűlölet, a diszkrimináció és az intolerancia ellen. Ezen felismerést hivatott tükrözni az Európa Tanács chartája a demokratikus állampolgárságra nevelésről és emberi jogi nevelésről, amelyet a szervezet 47 tagállama fogadott el a CM/Rec(2010)7. számú ajánlás keretében. A charta több éves széleskörű konzultáció eredménye, és nem kötelező érvényű. Fontos hivatkozási alapul szolgálhat mindazok számára, akik aktív állampolgársággal és emberi jogi oktatással foglalkoznak. Remélhetőleg serkentőleg hat majd a tagállamokra, segíti a jó gyakorlatok elterjesztését és a színvonal emelését Európában, és azon túl is.

Az Európa Tanács chartája a demokratikus állampolgárságra nevelésről és emberi jogi nevelésről

*Elfogadták a Miniszteri Bizottság CM/Rec(2010)7.
számú ajánlásának keretében*

I. szakasz – Általános rendelkezések

1. Hatály

E charta tárgya a 2. bekezdésben meghatározott demokratikus állampolgárságra nevelés és emberi jogi nevelés. A charta nem foglalja magában kifejezetten az ezzel összefüggő területekkel, úgymint az interkulturális neveléssel, az egyenlőségre neveléssel, a fenntartható fejlődésre neveléssel és a békére neveléssel, kivéve, ha azok átfedésbe vagy kölcsönhatásba kerülnek a demokratikus állampolgárságra neveléssel és az emberi jogi neveléssel.

2. Fogalom-meghatározások

E charta alkalmazásában:

a. „demokratikus állampolgárságra nevelés”: oktatás, képzés, tudatosságnövelés, tájékoztatás, gyakorlatok és

tevékenységek, amelyek célja, hogy a diákok számára átadott ismeretek, készségek és rálátás, valamint szemléletmódjuk és viselkedésük alakítása révén képessé tegyék őket a társadalomban demokratikus jogaik és kötelezettségeik gyakorlására, illetve megvédésére, a sokszínűség megbecsülésére és a demokratikus életben való aktív részvételre a demokrácia és a jogállamiság előmozdítása és védelme érdekében.

b. „emberi jogi nevelés”: oktatás, képzés, tudatosság-növelés, tájékoztatás, gyakorlatok és tevékenységek, amelyek célja, hogy a diákok számára átadott ismeretek, készségek és rálátás, valamint szemléletmódjuk és viselkedésük alakítása révén képessé tegyék őket arra, hogy hozzájáruljanak a társadalomban az emberi jogok egyetemes kultúrájának felépítéséhez, illetve megóvásához az emberi jogok és alapvető szabadságok előmozdítása és védelme érdekében.

c. „formális oktatás”: az a strukturált oktatási és képzési rendszer, amely az iskola-előkészítő és alapfokú oktatástól a középfokú oktatáson át az egyetemig tart. Rendszerint valamilyen általános oktatási vagy szakképző intézményben kerül rá sor, és bizonyítvánnyal zárul.

d. „nem formális oktatás”: minden olyan megtervezett oktatási program, amelynek célja bizonyos készségek és

kompetenciák javítása a formális oktatási környezeten kívül.

e. „informális tanulás”: az az egész életen át tartó folyamat, amelynek keretében az egyén a környezetében őt érő és rendelkezésre álló nevelő jellegű hatások, illetve források, valamint napi tapasztalatai révén (család, kortárs csoportok, szomszédok, találkozások, könyvtár, tömegtájékoztatás, munka, játék stb.) szemléletmódokat, értékeket, készségeket és ismereteket sajátít el.

3. A demokratikus állampolgárságra nevelés és az emberi jogi nevelés közötti kapcsolat

A demokratikus állampolgárságra nevelés és az emberi jogi nevelés szorosan összefüggnek egymással és kölcsönösen támogatják egymást. Inkább hangsúlyban és terjedelemben, semmint céljaikban és gyakorlataikban különböznek. A demokratikus állampolgárságra nevelés a hangsúlyt elsősorban a társadalom polgári, politikai, szociális, gazdasági, jogi és kulturális szféráival összefüggésben a demokratikus jogokra és kötelezettségekre, valamint az aktív részvételre helyezi, míg az emberi jogi nevelés középpontjában az emberi jogoknak és alapvető szabadságoknak az emberi élet minden területére kiterjedő tágabb spektruma áll.

4. Alkotmányos struktúrák és a tagállamok prioritásai

Az alább meghatározott célkitűzéseket, elveket és szakpolitikákat a következőképpen kell alkalmazni:

- a.* az egyes tagállamok alkotmányos struktúrájának kellő tiszteletben tartása mellett, e struktúráknak megfelelő eszközök alkalmazásával;
- b.* az egyes tagállamok prioritásainak és igényeinek figyelembevételével.

II. szakasz – Célkitűzések és elvek

5. Célkitűzések és elvek

A tagállamoknak politikáikat, jogszabályaikat és gyakorlatukat a következő célkitűzések és elvek mentén kell kialakítaniuk.

- a.* Területükön minden egyes személy számára biztosítaniuk kell a lehetőséget a demokratikus állampolgárságra nevelésre és emberi jogi nevelésre.
- b.* A demokratikus állampolgárságra nevelés és emberi jogi nevelés keretében folyó tanulás egy egész életen át tartó folyamat. Ezen a területen az eredményes tanulás az érdekeltek széles körének részvételét kívánja meg, köztük a politikai döntéshozókat, az oktatási szakembereket, a diákokat, a szülőket, az oktatási intézményeket, az

oktatási hatóságokét, a köztisztviselőké, a nem kormányzati szervezetekét, az ifjúsági szervezetekét, a médiáét és a nyilvánosságét.

c. Az oktatás és képzés – legyen az formális, nem formális vagy informális – valamennyi eszköze szerepet játszik ebben a tanulási folyamatban, és értékes eszköz elveinek előmozdításában és célkitűzéseinek megvalósításában.

d. A nem kormányzati szervezetek és az ifjúsági szervezetek jelentős mértékben hozzájárulhatnak a demokratikus állampolgárságra neveléshez és emberi jogi neveléshez, elsősorban a nem formális és az informális oktatás útján, és ennek megfelelően lehetőségekre és támogatásra van szükségük e hozzájárulás biztosításához.

e. A tanítási és tanulási gyakorlatoknak és tevékenységeknek a demokratikus és emberi jogi értékeket és elveket kell követniük és előmozdítaniuk; különösen az oktatási intézmények – ideértve az iskolákat is – vezetésének kell tükröznie és támogatnia az emberi jogi értékeket, továbbá elősegítenie a diákok, az oktatási személyzet és az érdekeltek, többek között a szülők felelősségének megteremtését és aktív részvételét.

f. A demokratikus állampolgárságra nevelés és emberi jogi nevelés minden formájának lényeges eleme a társadalmi

kohézió és a kultúrák közötti párbeszéd előmozdítása, továbbá a sokszínűség és az egyenlőség, többek között a nemek közötti egyenlőség megbecsülése; ennek érdekében elengedhetetlen a konfliktust mérséklő, a különböző vallások és etnikai csoportok közötti különbségek méltányolását és megértését növelő, az emberi méltóság és a közös értékek kölcsönös tiszteletben tartását építő, a párbeszédre ösztönző és a problémák és vitás ügyek erőszakmentes megoldását elősegítő ismeretek, személyes és szociális készségek és rálátás fejlesztése.

g. A demokratikus állampolgárságra nevelés és emberi jogi nevelés minden formájának egyik alapvető célja nemcsak az, hogy a diákokat ismeretekkel, rálátással és készségekkel ruházza fel, hanem az is, hogy megtanítsa őket készen állni arra, hogy lépéseket tegyenek a társadalomban az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság védelme és előmozdítása érdekében.

h. Az oktatási szakemberek és ifjúsági vezetők, valamint maguk a képzők folyamatos képzése és fejlesztése a demokratikus állampolgárságra nevelés és emberi jogi nevelés elvei és gyakorlatai területén létfontosságú részét képezi az ilyen célú nevelés biztosításának és fenntarthatóságának, és ennek megfelelően kellőképpen tervezettnek és támogatottnak kell lennie.

i. Hozzájárulásuk lehető legteljesebb kiaknázása érdekében ösztönözni kell a partnerséget és az együttműködést a demokratikus állampolgárságra nevelésben és emberi jogi nevelésben állami, regionális és helyi szinten érintett érdekelt felek között, ideértve többek között a politikai döntéshozókat, az oktatási szakembereket, a diákokat, a szülőket, az oktatási intézményeket, a nem kormányzati szervezeteket, az ifjúsági szervezeteket, a médiát és a nyilvánosságot.

j. Figyelembe véve az emberi jogokhoz fűződő értékek és kötelezettségek nemzetközi jellegét, valamint a demokráciát és a jogállamiságot megalapozó közös elveket, fontos, hogy a tagállamok az e charta hatálya alá tartozó tevékenységek és a jó gyakorlatok meghatározása és megosztása területén nemzetközi és regionális együttműködést folytassanak, illetve ösztönözzék azt.

III. szakasz – Szakpolitikák

6. Általános formális oktatás és formális szakképzés

A tagállamoknak a demokratikus állampolgárságra nevelést és emberi jogi nevelést fel kell venniük az iskola-előkészítő, az alapfokú és a középfokú formális oktatás, valamint a formális közoktatás és formális szakképzés tanterveibe. A tagállamoknak emellett ezekben a tantervekben folyamatosan támogatniuk, aktualizálniuk kell,

illetve felül kell vizsgálniuk a demokratikus állampolgárságra nevelés és emberi jogi nevelés kérdését, hogy azok érvényessége biztosított legyen, és hogy ösztönözzék e terület fenntarthatóságát.

7. Felsőoktatás

A tagállamoknak a tudományos szabadság megfelelő tiszteletben tartása mellett elő kell segíteniük a demokratikus állampolgárságra nevelés és emberi jogi nevelés biztosítását a felsőoktatási intézményekben, különösen a jövő oktatási szakemberei esetében.

8. Demokratikus irányítás

A tagállamoknak minden oktatási intézményben támogatniuk kell a demokratikus irányítást, mint önmagában kívánatos és hasznos irányítási módszert, továbbá mint a demokrácia megtanulásának és meg tapasztalásának, valamint az emberi jogok tiszteletben tartásának gyakorlati eszközét. Megfelelő eszközökkel ösztönözniük kell, és elő kell segíteniük a diákok, az oktatási személyzet és az érdekelt felek, többek között a szülők aktív részvételét az oktatási intézmények irányításában.

9. Képzés

A tagállamoknak a demokratikus állampolgárságra nevelés és emberi jogi nevelés területén biztosítaniuk kell a

szükséges alap- és továbbképzést, illetve fejlesztést a tanárok, az egyéb oktatási személyzet, az ifjúsági vezetők és a képzők részére. Ezzel biztosítható, hogy azok alapos ismeretekkel és rálátással rendelkezzenek e tudományterület célkitűzéseiről és elveiről, a megfelelő tanítási és tanulási módszerekről és a szakterületüknek megfelelő kulcsfontosságú készségekről.

10. A nem kormányzati szervezetek, az ifjúsági szervezetek és az egyéb érdekelt felek szerepe

A tagállamoknak támogatniuk kell a nem kormányzati szervezetek és az ifjúsági szervezetek szerepét a demokratikus állampolgárságra nevelésben és emberi jogi nevelésben, főként a nem formális oktatás területén. El kell ismerniük, hogy e szervezetek és tevékenységeik értékes részét képezik az oktatási rendszernek, lehetőség szerint meg kell adniuk számukra a szükséges támogatást és teljes körűen ki kell aknázniuk azt a szakértelmet, amellyel az oktatás valamennyi formájához hozzájárulhatnak. A tagállamoknak ezenfelül az egyéb érdekelt – nevezetesen a média és a nyilvánosság – körében is elő kell mozdítaniuk és népszerűsíteniük kell a demokratikus állampolgárságra nevelést és emberi jogi nevelést annak érdekében, hogy azok a lehető legnagyobb mértékben hozzájárulhassanak e területhez.

11. Értékelési szempontok

A tagállamoknak ki kell dolgozniuk a demokratikus állampolgárságra nevelés és emberi jogi nevelés programjai hatékonyságának értékelésére vonatkozó szempontokat. A diákoktól érkező visszajelzéseknek szerves részét kell képezniük az ilyen értékelésnek.

12. Kutatás

A tagállamoknak a demokratikus állampolgárságra nevelésre és emberi jogi nevelésre irányuló kutatásokat kell kezdeményezniük és támogatniuk kell az ilyen kutatásokat, hogy felmérjék a területen fennálló aktuális helyzetet és összehasonlítható információkat nyújtsanak az érdekeltek – ideértve a politikai döntéshozókat, az oktatási intézményeket, az iskolavezetőket, a tanárokat, a diákokat, a nem kormányzati szervezeteket és az ifjúsági szervezeteket – számára, ily módon segítve azokat eredményességük és hatékonyságuk mérésében és növelésében, valamint gyakorlatuk javításában. E kutatások közé tartozhatnak többek között a tantervekre, az innovatív gyakorlatokra, a tanítási módszerekre és az értékelési rendszerekre kiterjedő kutatások, ideértve az értékelési szempontokat és mutatókat is. A tagállamoknak kutatási eredményeiket adott esetben meg kell osztaniuk más tagállamokkal és érdekelt felekkel.

13. A társadalmi kohézió előmozdítását, a sokszínűség megbecsülését és a különbségek és konfliktusok kezelését szolgáló készségek

A tagállamoknak az oktatás valamennyi területén támogatniuk kell az olyan oktatási megközelítéseket és tanítási módszereket, amelyek célja a demokratikus és multikulturális társadalomban való együttélés megtanítása és a diákok képessé tétele arra, hogy elsajátítsák a társadalmi kohézió előmozdításához, a sokszínűség és az egyenlőség megbecsüléséhez, a – különösen a különböző vallások és etnikai csoportok közötti – különbségek méltányolásához, a nézeteltérések és konfliktusok erőszakmentes és egymás jogainak tiszteletben tartása mellett történő rendezéséhez, valamint a megkülönböztetés és az erőszak – különösen a megfélemlítés és a zaklatás – valamennyi formája elleni küzdelemhez szükséges ismereteket és készségeket.

IV. szakasz – Értékelés és együttműködés

14. Értékelés és felülvizsgálat

A tagállamoknak rendszeresen értékelniük kell azokat a stratégiákat és politikákat, amelyeket e chartával összefüggésben alakítottak ki, továbbá ezeket a stratégiákat és politikákat adott esetben át kell dolgozniuk. Ezt más tagállamokkal együttműködve is megtehetik, például

regionális alapon. A tagállamok az Európa Tanácstól is kérhetnek segítséget.

15. Együttműködés a nyomon követési tevékenységek területén

A tagállamoknak e charta céljainak és elveinek megvalósítása során adott esetben együtt kell működniük egymással és az Európa Tanácson keresztül, a következők révén:

a. a közös érdeklődésre számot tartó kérdések megvitatása és a meghatározott prioritások megvalósítása;

b. többoldalú és határokon átnyúló tevékenységek támogatása, ideértve a demokratikus állampolgárságra nevelés és emberi jogi nevelés koordinátorainak meglévő hálózatát;

c. a jó gyakorlatok megosztása, kialakítása, törvénybe iktatása és terjesztésének biztosítása;

d. az érdekelt felek – ideértve a nyilvánosságot is – tájékoztatása a charta céljairól és végrehajtásáról;

e. a nem kormányzati szervezetek, az ifjúsági szervezetek és az oktatási szakemberek európai hálózatainak, illetve az ezek közötti együttműködés támogatása.

16. Nemzetközi együttműködés

A tagállamoknak az Európa Tanács keretében meg kell osztaniuk a demokratikus állampolgárságra nevelés és emberi jogi nevelés területén végzett munkájuk eredményeit más nemzetközi szervezetekkel.

Oktatási Osztály
Európa Tanács
F-67075 Strasbourg Cedex
Tel.: +33 (0)3 88 41 35 29
Fax: +33 (0) 3 88 41 27 88
Internet: <http://www.coe.int/edc>